

บทที่ ๕

สรุปผลการวิจัย และข้อเสนอแนะ

การศึกษาเรื่อง “การศึกษาเรื่อง “การบริหารสถานีวิทยุชุมชน อำเภอประจันตคาม จังหวัดปราจีนบุรี ” ผู้วิจัยได้สรุปผลการวิจัย และข้อเสนอแนะดังนี้

๕.๑ สรุปผลการวิจัย

๕.๑.๑ รูปแบบการบริหารสถานีวิทยุชุมชนอำเภอประจันตคาม จังหวัดปราจีนบุรี

พบว่า ผู้ให้สัมภาษณ์ทั้งหมดทั้ง ๕ สถานี กล่าวโดยสรุปว่า การศึกษาประวัติความเป็นมา บทบาทของวิทยุชุมชน เริ่มต้นดั้งเดิมมาจาก วิวัฒนาการของ “ วิทยุชุมชนไทย ” มีวิวัฒนามาจากการรวมตัวของวิทยุชุมชนโดยเสรี เพื่อสิทธิการสื่อสารเพื่อชุมชน ตั้งแต่ปลายปี ๒๕๔๓ เรื่อยมาจนก่อให้เกิดการกระจายตัวของวิทยุชุมชน แล้วแปรเปลี่ยนเป็นธุรกิจขนาดเล็ก (Emse) ควบคู่กับการเปลี่ยนแปลงกฎระเบียบต่างๆ อาทิรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ . ๒๕๕๐ มาตรา ๔๐ ต่อเนื่องรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ๒๕๕๐ มาตรา ๔๗ พระราชบัญญัติจัดการสื่อสาร ความถี่และกำกับกิจการวิทยุกระจายเสียงวิทยุโทรทัศน์และกิจการคมนาคม ๒๕๕๓ พระราชบัญญัติการประกอบกิจการกระจายเสียงและกิจการโทรทัศน์ พ.ศ. ๒๕๕๑ พระราชบัญญัติวิทยุโทรคมนาคม พ.ศ. ๒๕๔๘ ประกาศคณะกรรมการกิจการคมนาคมแห่งชาติเรื่องหลักเกณฑ์และวิธีการอนุญาตประกอบกิจการบริการชุมชนชั่วคราว (วิทยุกระจายเสียงชุมชน) และบทบาทวิทยุชุมชนมี ๕ ด้าน คือบทบาทการเปิดพื้นที่สาธารณะให้กับประชาชน บทบาทในการเชื่อมโยงเครือข่ายภาคประชาชน บทบาทการเป็นเครื่องมือที่ช่วยให้เกิดการพัฒนาในชุมชน และบทบาทในการดำรงรักษาและส่งเสริมความมั่นคงของประเทศ

ความเป็นมาส่วนใหญ่ของสถานีวิทยุชุมชนในเขตอำเภอประจันตคาม จังหวัดปราจีนบุรี ก็เกิดขึ้นจากรัฐธรรมนูญ พ.ศ ๒๕๕๐ และ พ.ศ ๒๕๕๐ ด้วยที่ได้บัญญัติไว้ว่าคลื่นความถี่ไม่ได้อยู่ในการจัดการจัดการของภาคประชาชน ซึ่งจะอยู่ในการจัดการของรัฐ ประชาชนก็ไม่สามารถจะเข้าได้ถึงสื่อตัวนี้ คณะทำงานในกลุ่มพื้นที่จังหวัดปราจีนบุรีก็ได้พยายามผลักดันคลื่นไหนเพื่อเรียกร้องสิทธิที่จะนำคลื่นความถี่มาใช้เพื่อประโยชน์สาธารณะ คลื่นไหนกันมาตั้งแต่ พ.ศ. ๒๕๔๑ ตั้งแต่ออกสิทธิที่จะคลื่นความถี่มาใช้เพื่อประโยชน์สาธารณะ คลื่นไหนกันมาตั้งแต่ พ.ศ. ๒๕๔๑ ตั้งแต่ออกมาตรา ๔๐ กันมาแล้ว จนถึง พ.ศ. ๒๕๔๕ ทางคณะรัฐมนตรีได้มีมติเกิดขึ้นจากกรมประชาสัมพันธ์พยายามจับกุมและยึดเครื่องวิทยุที่ประชาสัมพันธ์พยายามจับกุมและยึดเครื่องวิทยุที่ประชาชนนำคลื่นความถี่มาใช้

เพื่อประโยชน์สาธารณะ และมีปัญหาจนกระทั่งคณะรัฐมนตรีได้มติเมื่อ พ.ศ. ๒๕๔๕ ให้ประชาชนได้ทำการออกอากาศได้เพื่อเตรียมความพร้อมเป็นวิทยุชุมชน นี่คือจุดกำเนิดของวิทยุชุมชนได้เข้ามาปรึกษาหารือในเรื่องความรู้ของสิทธิว่าประชาชนมีคลื่นความถี่มาใช้เพื่อประโยชน์สาธารณะได้ เมื่อเป็นเช่นนี้แล้วประชาชนที่ได้เข้าร่วมการหารือก็ได้แสดงก็ได้เล็งเห็นความสำคัญ และเริ่มได้แนวร่วมในการดำเนินงานวิทยุชุมชนกันแล้วและจัดเวทีต่อเนื่องกันมา ๓ เวที เช่น เวทีบอกสิทธิ เวทีการบริหารจัดการการประกอบกิจการวิทยุชุมชนกัน นอกจากนั้นก็ได้ทุนมาและเริ่มจัดตั้งได้ และคณะกรรมการซึ่งเป็นตัวแทนของประชาชน

๕.๑.๒ นโยบายการดำเนินงานของวิทยุชุมชน

พบว่า ผู้ให้สัมภาษณ์ทั้งหมด กล่าวว่า นโยบายในการดำเนินงานของทางสถานีก็ชัดเจนมาก ซึ่งเป็นเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญซึ่งบัญญัติไว้ว่า คลื่นความถี่ให้นำมาใช้เพื่อประโยชน์สาธารณะ เพราะฉะนั้นนโยบายในการดำเนินงานก็เป็นไปในลักษณะที่ภาคประชาชนต้องร่วมมือกันเป็นเจ้าของ โดยการจัดตั้งของประชาชน และเพื่อประโยชน์นำมาส่งเสริมในการปกครองระบอบประชาธิปไตย สถาบันพระมหากษัตริย์ และในเรื่องของการดูแลส่งเสริมวัฒนธรรม คุณธรรม จริยธรรม อนุรักษ์สิ่งแวดล้อม และสิ่งดีที่มีอยู่ในชุมชน ซึ่งเราจะใช้สื่อวิทยุในชุมชนผลักดันออกไปให้ประชาชนในชุมชน และในพื้นที่ได้รับประโยชน์อย่างแท้จริง

การวางแผนในการดำเนินงาน คน วัสดุ อุปกรณ์ และงบประมาณ ก็จะหาแนวร่วมที่จะมาร่วมกันทำงานค่อนข้างยากเพราะทุกคนคิดว่าวิทยุจะมีกำไรในการโฆษณาหารายได้ ได้ดี แต่ในทางกลับกันวิทยุชุมชนพันธุ์แท้ไม่สามารถดำเนินธุรกิจแบบแสวงหากำไรในการโฆษณาหารายได้ ได้ดี แต่ในทางกลับกันวิทยุชุมชนพันธุ์แท้ไม่สามารถดำเนินธุรกิจแบบแสวงหากำไรได้ การดำเนินงานในเรื่องคน วัสดุอุปกรณ์ และงบประมาณเลยมีค่อนข้างน้อย แต่ก็จะเป็นแค่ระยะเริ่มต้น ได้ดำเนินงาน ก็เริ่มสร้างให้ประชาชนเข้าใจและให้ประชาชนเข้ามาเป็นสมาชิก ก็เริ่มจากการทำให้สมัครเป็นสมาชิกของสื่อสาธารณะ ตอนนี้มีสมาชิก เมื่อได้สมาชิกแล้วก็ให้สมาชิกเรียนรู้ และมีทักษะคือจัดให้สมาชิกได้เข้าร่วมอบรมในการปฏิรูปสื่อ ซึ่งทางสถานีก็จะได้ตัวแทนของประชาชนเข้ามาร่วมงานเพื่อวางแผนและดำเนินงานสถานี ส่วนการบริหารก็ดำเนินงานในรูปแบบคณะกรรมการ มีคณะกรรมการ คณะกรรมการในชุดนี้เห็นชอบว่าจะมีวาระ ๒ ปี แล้วจะเปลี่ยนคณะกรรมการใหม่ เนื่องจากบริหารหลายปีติดต่อกันจะทำให้เกิดความเฉื่อยล้าและต้องการให้คนในชุมพลัดเปลี่ยนหมุนเวียนกันมาบริหารสถานีบ้าง

๑.พบว่าประชาชนมีส่วนร่วมในการดำเนินงานวิทยุชุมชน

ผู้ให้สัมภาษณ์ทั้งหมด กล่าวว่า ประชาชนในพื้นที่อำเภอประจันตคาม จังหวัดปราจีนบุรี ดำเนินงาน ๓ ระดับ คือ

๒. พบว่ามีส่วนร่วมในระดับผู้ฟัง วิธีการมีส่วนร่วมในระดับผู้ฟัง คือ โทรศัพท์แจ้งผลการรับฟังโทรศัพท์ขอรับข้อมูลที่ได้ออกอากาศไปแล้วเฉพาะในเรื่องที่ในใจ เช่น เรื่องสมุนไพรรักษาสุขภาพ

๓. พบว่ามีส่วนร่วมในระดับผู้ผลิตรายการ/ ผู้ดำเนินรายการ วิธีการมีส่วนร่วมในระดับผู้ผลิตรายการ คือ กลุ่มในอาชีพต่างๆ เช่น กลุ่มแม่บ้าน หน่วยงานองค์กรที่มีอยู่ในชุมชน เช่น ที่ว่าการอำเภอ โรงพยาบาล สถานีตำรวจ ได้มีบทบาทในการนำความรู้ที่มีประโยชน์ต่อประชาชนในพื้นที่มาร่วมดำเนินรายการเพื่อให้ประชาชนได้รับทราบและรับประโยชน์จากเรื่องที่น่าสนใจมาดำเนินรายการ

การศึกษานโยบายการจัดตั้งวิทยุชุมชนพบว่า ปัจจัยที่ทำให้สื่อวิทยุชุมชนมีอิทธิพลต่อประชาชนในชุมชน ได้แก่ สถานีวิทยุชุมชนที่เกิดจากการก่อตั้งของคนในชุมชน ความชัดเจนของการรับฟัง การใช้ภาษาท้องถิ่นกับคนในชุมชน และการมีส่วนร่วมของประชาชนในชุมชน ๓. การศึกษารูปแบบการบริหารจัดการวิทยุชุมชนเพื่อความ

วิทยุกระจายเสียงชุมชนนับเป็นรูปแบบหนึ่งของการใช้สื่อที่จัดทำ ดำเนินกิจกรรมและดำรงอยู่เพื่อสื่อสารกับกลุ่มเป้าหมายในพื้นที่เฉพาะซึ่งวิทยุกระจายเสียงในลักษณะเดิมไม่สามารถจะตอบสนองในพื้นที่เฉพาะซึ่งวิทยุกระจายเสียงในลักษณะเดิมไม่สามารถจะตอบสนองการรับรู้ข่าวสารในลักษณะต่างๆได้ ฉะนั้นจึงจำเป็นต้องแสวงหาวิธีการที่แตกต่างจากเดิม เพื่อให้ผู้ฟังกลุ่มเป้าหมายที่มีเฉพาะในแต่ละพื้นที่ได้บริโภคข่าวสารความบันเทิงและอรรถประโยชน์ที่สอดคล้องกับความต้องการและสภาพการในแต่ละแห่ง หลักการต่างๆที่วิทยุกระจายเสียงชุมชนจะใช้เป็นแนวทางในการจัดการบริหารเพื่อความอยู่รอดคือ แตกต่างจากสถานีกระแสหลัก “ ปักหลักใจกลางชุมชน เป็นหนทางให้บริการชุมชน ความบันเทิงรื่นรมย์”แม้สถานีวิทยุชุมชนจะอาศัยความเป็นสื่อของท้องถิ่นที่มีขนาดจำกัด แต่ในขณะเดียวกันวิทยุกระจายเสียงชุมชนก็ยังหลีกเลี่ยงไม่พ้นบทบาทของการเป็นสื่อมวลชนซึ่งจะต้องทำหน้าที่ของสื่อที่มีคุณภาพ เพื่อข่าวสารที่มีคุณภาพโดย

๑. การบริโภคข่าวสารที่หลากหลาย และส่งผลกระทบต่อคนในพื้นที่กระจายเสียง

๒. การสร้างสรรค์เนื้อหาข่าวสารและผังรายการโดยการคำนึงถึง โอกาสมีส่วนร่วมของกลุ่มเป้าหมาย ตั้งแต่ร่วมวางแผนร่วมผลิต ร่วมกิจกรรม ร่วมรับฟัง ร่วมสะท้อนปัญหาความต้องการ

๓. การเป็นส่วนร่วมในการพัฒนาสังคม ชุมชน ท้องถิ่นด้วยเครือข่ายข่าวสารที่มีเป้าหมายในการยกระดับสังคมให้ก้าวหน้า ดีขึ้นมีคุณภาพชีวิตที่เหมาะสมพอเพียง

๔. การเป็นช่วงเวลาสาธารณะเพื่อการใช้ประโยชน์ในการนำเสนอข่าวสาร แลกเปลี่ยนความคิดเห็น และเวทีเพื่อการแสดงออกถึงความต้องการและข้อเรียกร้องที่เป็นธรรมตามหลักธรรมาภิบาล การกำหนดเนื้อหาสื่อในรายการประเภทข่าวของสถานีวิทยุกระจายเสียงขนาดใหญ่ให้ความสำคัญกับความเร็ว ความสดใหม่ บนพื้นฐานของความถูกต้องเป็นจริง โดยข่าวต้นชั่วโมงยังเครือข่ายภูมิภาค

ขณะที่การผลิตและนำเสนอข่าวสารของสถานีวิทยุกระจายเสียงขนาดเล็กที่จะทำหน้าที่รายงานข่าวเฉพาะด้าน เช่น การศึกษา การเกษตร หรือรายงานกิจการของการบริหาร ผู้บังคับบัญชาซึ่งเป็นการเสริมเนื้อหาข่าวจากกระแสหลักที่สามารถรับได้จากที่สามารถรับได้จากสื่อประเภทอื่นๆ ฉะนั้นการออกแบบสร้างสรรค์การ หรือจัดรายการวิทยุกระจายเสียงชุมชนจำเป็นต้องอาศัยวิธีการที่มีลักษณะเฉพาะซึ่งแน่นอนที่สุดสำหรับหลักการเสนอข่าวที่จะต้องเน้น(ความสด – ใหม่) หรือความสนใจของปวงชนอันเป็นพื้นฐานอันเป็นพื้นฐานของการบริโภคข่าวสารทั่วไปแต่วิทยุกระจายเสียงชุมชนมีข้อจำกัดทั้งด้านข่าวสารทั่วไปแต่วิทยุกระจายเสียง ชุมชนมีข้อจำกัดทั้งด้านงบประมาณที่ใช้ลงทุนเพื่อผลิตข่าวสารหรือข่าวสารการปฏิบัติงานการปฏิบัติงานของผู้สื่อข่าวในพื้นที่เป็นต้นถึงกระนั้นสถานีวิทยุชุมชน ก็มีข้อได้เปรียบภายใต้ข้อจำกัดเช่น การอยู่ติดกับพื้นที่รู้ความตื่นลึกหนาบางของปัญหาการอยู่ร่วมกับผู้รับฟังเป้าหมายการ ผลิตไว้แล้วมาเป็นประโยชน์ในการนำมา “เล่าข่าว” ต่ออย่างมีสีสันด้วยธรรมชาติของการเป็นสื่อชุมชน แนวคิดที่สามารถใช้เป็นหลักการพื้นฐานในการบริหารจัดการเนื้อหารายการโดยใช้ผสมผสานตามความเหมาะสมกับศักยภาพและข้อจำกัดที่มีอยู่ตามสโลแกนที่ว่า “นำเสนอที่หลากหลาย กระจายสดส่วนครอบครัววงศ์กร สะท้อนปัญหา เสริมปัญญาชุมชน หาหนทางออก ต่อยย้ำความเป็นเจ้าของ ครองใจผู้ฟัง”

การวางแผนจัดรายการ (Planning)

๑. ในปัจจุบันการจัดผังรายการจะเน้นไปทางด้านข่าวสาร และความบันเทิงเป็นหลัก ส่วนรายการที่เกี่ยวข้องกับการศึกษายังมีน้อย

๒. สาระทางการศึกษาเป็นสิ่งที่ดีแต่ก็ควรมีความบันเทิงประกอบด้วย เพื่อให้ผู้ฟังไม่เกิดไม่เกิดความเคียดความหน่าย ผังการจัดรายการของวิทยุชุมชนในปัจจุบัน ควรอยู่ในกรอบที่กำหนดไว้ในประกาศคณะกรรมการกิจการโทรคมนาคมแห่งชาติ เรื่องหลักเกณฑ์และแนวทางการอนุญาตประกอบกิจการการบริการชุมชนชั่วคราว ๒๕๕๒ ซึ่งกำหนดว่า รายการที่กำหนดไว้ในผังรายการต้องเป็นรายการข่าวสารหรือสาระที่เป็นประโยชน์ต่อชุมชนหรือท้องถิ่นที่บริการไม่น้อยกว่าร้อยละ ๗๐ และควรเปิดโอกาสให้คนในชุมชนมีส่วนร่วมในการวางแผนผังการจัดรายการ และการดำเนินรายการด้วยการจัดโครงสร้างองค์กร (organization) โครงสร้างการจัดองค์กรของวิทยุชุมชนแต่ละสถานียังไม่มีรูปแบบที่แน่นอนตายตัว แต่ปรับเปลี่ยนไปตามความเหมาะสม ของวิทยุชุมชนแต่ละท้องถิ่น

การบริหารทรัพยากรบุคคล (Human Resource management) ผู้จัดการรายการวิทยุชุมชน ไม่ควรยุ่งเกี่ยวกับการเมืองหรือชี้นำผู้ฟังและ สังคม สำหรับการคัดเลือกที่จะมาดำเนินรายการนั้นต้องดูพื้นฐานความรู้ และความเหมาะสมบุคลิกภาพการจัดรายการ **การสั่งการและการกำกับดูแล (Co- operation)** ในปัจจุบันวิทยุชุมชนในบางจังหวัดมีการสร้างเครือข่ายรวมตัวกันเป็นกลุ่มก้อนของวิทยุชุมชน เพื่อจัดตั้งเป็นสหพันธ์สถานีวิทยุชุมชนขึ้น ซึ่งการสร้างเครือข่ายและการรวมตัว

กันเป็นกลุ่มก้อนของวิเทศชนมีวัตถุประสงค์หลักเพื่อป้องกันสิทธิของผู้ประกอบกิจการวิเทศชนติดตามและตรวจสอบการตรวจสอบการปฏิบัติงานของคณะกรรมการกิจการสื่อสารและโทรคมนาคมแห่งชาติ และเพื่อดูแลการดำเนินการของวิเทศชนในเครือข่ายและการรวมตัวกันเป็นกลุ่มก้อนของวิเทศชนมีวัตถุประสงค์หลักเพื่อปกป้องสิทธิของผู้ประกอบกิจการสื่อสารและโทรคมนาคมแห่งชาติ และเพื่อดูแลการดำเนินการของวิเทศชนในเครือข่าย ให้อยู่ในมาตรฐานทางจริยธรรมของวิเทศชน

การรายงาน (Reputing) ในบริบทปัจจุบัน วิเทศชนต้องเข้าไปแสดงตัวและลงทะเบียนเพื่อขออนุญาตทำการทดลองออกอากาศ ที่สำนักงานคณะกรรมการกิจการกระจายเสียงกิจการโทรคมนาคมแห่งชาติ อย่างไรก็ตาม ผู้จัดการต้องอัปเดตรายการทุกรายการไว้และต้องสามารถส่งให้คณะกรรมการกิจการกระจายเสียง กิจการโทรทัศน์และกิจการโทรคมนาคมแห่งชาติ ตรวจสอบได้ หากต้อง **การบริหารงบประมาณ (Budget Management)** ในบริบทปัจจุบัน ประเทศไทยมีทั้งรายได้ของวิเทศชนทั้งสองประเภทต่างออกไป โดยที่วิเทศชนภาคประชาชน (ไม่มีโฆษณา) จึงทำให้แหล่งที่มาของรายได้ของวิเทศชนทั้งสองประเภทแตกต่างกันออกไป โดยที่วิเทศชนภาคประชาชน (ไม่มีโฆษณา) ได้เงินทุนจากการบริจาค เงินลงขันของฝ่ายต่างๆ ในชุมชน กิจกรรมเพื่อหาทุน นอกจากนี้ ในอนาคตจะได้รับเงินทุนจากการบริจาค เงินลงขันของฝ่ายต่างๆ ในชุมชน กิจกรรมเพื่อหาทุน นอกจากนี้ ในอนาคตจะได้รับเงินสนับสนุนจากภาครัฐด้วย ในขณะที่วิเทศชนภาคธุรกิจมีรายได้หลักจากการโฆษณา ๔. การศึกษาวิเทศชนที่มีผลต่อความมั่นคงของรัฐได้แก่ ความมั่นคงทางด้านการเมืองภายใน ความมั่นคงด้านการเมืองระหว่างประเทศ ความมั่นคงทางเศรษฐกิจ ความมั่นคงด้านการทหาร ความมั่นคงด้านสังคมด้านการเมืองระหว่างประเทศ ความมั่นคงทางด้านการทหารความมั่นคงทางด้านการสังคมจิตวิทยา ผลจากการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึกและการศึกษาเอกสาร พบว่า ผู้ให้ข้อมูลสำคัญมีความคิดว่า วิเทศชนในฐานะที่เป็นสื่อสารมวลชนประเภทหนึ่งที่มีอิทธิพลต่อผู้ฟังค่อนข้างมาก เพราะเป็นสื่อที่มีความใกล้ชิดกับประชาชนในระดับชุมชนและสามารถเข้าถึงผู้ฟังได้เป็นจำนวนมาก จึงมีบทบาทต่อการเสริมสร้างความมั่นคงของชาติในหลายมิติได้แก่

๔.๑ ความมั่นคงทางด้านการเมืองภายใน วิเทศชนมีส่วนในการเสริมสร้างความมั่นคงด้านการเมืองด้วยการวางตัวเป็นกลาง เป็นอิสระจากอิทธิพลของนักการเมืองและเสนอข่าวที่เป็นความจริง ไม่ชี้นำผู้ฟังสะท้อนการทำงานของนักการเมืองและข้าราชการที่ดี สอดส่องและตรวจสอบการทำงานของนักการเมืองและข้าราชการที่ประพฤติมิชอบ

๔.๒ ความมั่นคงทางด้านการเศรษฐกิจ วิเทศชนมีส่วนร่วมในการเสริมสร้างความมั่นคงด้านการเมืองระหว่างประเทศด้วยการเสนอข่าวที่เป็นความจริง ไม่ชี้นำหรือยุยงให้ประชาชนเกิด ความเกลียดชังหรือเคียดแค้น

๔.๓ ความมั่นคงทางเศรษฐกิจ วิสาหกิจชุมชนมีส่วนในการส่งเสริมการประกอบอาชีพของประชาชนในชุมชน ทำให้

๕.๒ อภิปรายผล

จากการศึกษาเรื่อง “การบริหารสถานีวิสาหกิจชุมชน อำเภอประจันตคาม จังหวัดปราจีนบุรี” มีประเด็นที่น่าสนใจนำมาอภิปรายผลได้ดังนี้

วิสาหกิจชุมชนไทยมีวิวัฒนาการจากการรวมตัวของภาคประชาชนโดยเสรีเพื่อสิทธิการสื่อสารเพื่อชุมชน ตั้งแต่ปลายปี พ.ศ. ๒๕๔๓ เรื่องมา จนก่อให้เกิดการกระจายตัวของกิจการวิสาหกิจชุมชนแล้วแปลเปลี่ยนเป็นวิสาหกิจขนาดเล็ก (SMEs) ควบคู่กับการเปลี่ยนแปลงกฎระเบียบต่างๆ อาทิ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. ๒๕๔๐ มาตรา ๔๐ ต่อเนื่องรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. ๒๕๕๐ มาตรา ๔๗ พระราชบัญญัติองค์กรจัดสรรคลื่นความถี่และกำกับการวิทยุกระจายเสียงวิทยุโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคม พ.ศ. ๒๕๔๓ พระราชบัญญัติการประกอบกิจการกระจายเสียงและกิจการโทรคมนาคม พ.ศ. ๒๕๕๑ พระราชบัญญัติวิทยุคมนาคม พ.ศ. ๒๕๔๘ ประการคณะกรรมการกิจการโทรคมนาคมแห่งชาติ เรื่องหลักเกณฑ์และวิธีการอนุญาตประกอบกิจการบริการชุมชนชั่วคราว (วิทยุกระจายเสียงชุมชน) และประกาศคณะกรรมการกิจการโทรคมนาคมแห่งชาติ เรื่องหลักเกณฑ์การประกอบกิจการบริการชุมชนชั่วคราว (วิทยุกระจายเสียงชุมชน) และบทบาทของวิสาหกิจชุมชนในปัจจุบันเป็น ๕ บทบาท คือ บทบาทการเปิดพื้นที่ที่สาธารณะให้กับประชาชน และบทบาทในการเชื่อมโยงเครือข่ายภาคประชาชน บทบาทการเป็นเครื่องมือที่ช่วยให้เกิดการพัฒนาในชุมชน และบทบาทในการดำรงรักษาและส่งเสริมความมั่นคงของประเทศ บทบาทต่างๆ

ความเป็นมาส่วนใหญ่ของสถานีวิสาหกิจชุมชนในเขตอำเภอประจันตคาม จังหวัดปราจีนบุรี ก็เกิดขึ้นจากรัฐธรรมนูญ พ.ศ. ๒๕๕๐ และ พ.ศ. ๒๕๕๐ ด้วยที่ได้บัญญัติไว้ว่าคลื่นความถี่ไม่ได้ใช้ในการจัดการจัดการของภาคประชาชน ซึ่งจะอยู่ในการจัดการของภาครัฐ ประชาชนก็ไม่สามารถจะเข้าได้ถึงสื่อตัวนี้ คณะทำงานในกลุ่มพื้นที่จังหวัดปราจีนบุรีก็ได้พยายามผลักดันคลื่นไหวเพื่อเรียกร้องสิทธิที่จะนำคลื่นความถี่มาใช้เพื่อประโยชน์สาธารณะ เคลื่อนไหวกันมาตั้งแต่ พ.ศ. ๒๕๔๑ ตั้งแต่ออกสิทธิที่จะคลื่นความถี่มาใช้เพื่อประโยชน์สาธารณะ เคลื่อนไหวกันมาตั้งแต่ พ.ศ. ๒๕๔๑ ตั้งแต่ออกมาตรา ๔๐ กันมาแล้ว จนถึง พ.ศ. ๒๕๔๕ ทางคณะรัฐมนตรีได้มีมติเกิดขึ้นจากกรมประชาสัมพันธ์พยายามจับกุมและยึดเครื่องวิทยุที่ประชาสัมพันธ์พยายามจับกุมและยึดเครื่องวิทยุที่ประชาชนนำคลื่นความถี่มาใช้เพื่อประโยชน์สาธารณะ และมีปัญหาจนกระทั่งคณะรัฐมนตรีได้มีมติเมื่อ พ.ศ. ๒๕๔๕ ให้ประชาชนได้ทำการออกอากาศได้เพื่อเตรียมความพร้อมเป็นวิสาหกิจชุมชน นี่คือจุดกำเนิดของวิสาหกิจชุมชนได้เข้ามาปรึกษาหารือในเรื่องความรู้ของสิทธิว่าประชาชนมีคลื่นความถี่มาใช้เพื่อประโยชน์สาธารณะได้ เมื่อเป็นเช่นนี้แล้วประชาชนที่ได้เข้าร่วมการหารือก็ได้แสดงก็ได้เล็งเห็นความสำคัญ และเริ่มได้แนวร่วมใน

การดำเนินงานวิถุชุมชนกันแล้วและจัดเวทีต่อเนื่องกันมา ๓ เวที เช่น เวทีบอกสถิติ เวทีการบริหารจัดการการประกอบการวิถุชุมชนกัน นอกจากนั้นก็ได้ทุนมาและเริ่มจัดตั้งได้ และคณะกรรมการซึ่งเป็นตัวแทนของประชาชนที่ได้รับคัดเลือกจากเวทีประชาสังคมได้เข้ามาทำงานกัน **สอดคล้องกับแนวคิดของกาญจนา แก้วเทพ และคนอื่นๆ** ซึ่งอธิบายถึงกระบวนการสื่อสารเพื่อสร้างการมีส่วนร่วมในชุมชนของวิถุชุมชน ซึ่งแสดงบทบาททั้งผู้ส่งสาร ได้แก่ การเปิดพื้นที่ให้กับประชาชน ได้แก่ บทบาทการเป็นสื่อกลางในการไหลของข่าวสารและบทบาทในการดำรงรักษา และส่งเสริมความมั่นคงของประเทศ ช่องทางการสื่อสาร ได้แก่ บทบาทการเป็นเครื่องมือที่ช่วยให้เกิดการพัฒนาในชุมชน และผู้รับสาร ได้แก่ บทบาทในการเชื่อมโยงเครือข่ายภาคประชาชน

๒ ปัจจัยที่ทำให้สื่อวิถุชุมชนมีอิทธิพลต่อประชาชนในชุมชน ได้แก่ สถานีวิถุชุมชนเกิดขึ้นจากการก่อตั้งของคนในชุมชน สถานีวิถุชุมชนตั้งอยู่ภายในชุมชนหรือใกล้เคียงกับชุมชนความชัดเจนของการรับฟัง การใช้ภาษาท้องถิ่นกับชุมชน และการมีส่วนร่วมในการดำเนินรายการของชาวชุมชน สอดคล้องกับงานวิจัย **ของสุนีย์ หนูสง** ซึ่งได้วิจัยเรื่อง การสื่อสารแบบมีส่วนร่วมของประชาชนโดยผ่านรายการวิถุชุมชน สถานีวิถุชุมชน อำเภอจอมบึง จังหวัดราชบุรี พบว่า สถานภาพของสื่อวิถุชุมชนได้สร้างระดับการมีส่วนร่วมในฐานะผู้รับสารได้ง่ายกว่าสื่ออื่นๆ การมีส่วนร่วมของประชาชนในการสื่อสารของวิถุชุมชน (Participatory Communication) ได้สร้างลักษณะแบบสองทาง คือการสื่อสารที่สามารถตอบโต้กันได้ระหว่างผู้ส่งสารกับผู้รับสารเนื่องจากวิถุชุมชนสามารถช่วยแก้ปัญหาภายในชุมชนได้ วิถุชุมชนเป็นสื่อที่ทำให้เกิดการแสดงความคิดเห็นที่หลากหลายและเมื่อวิถุชุมชนได้แจ้งข้อมูลข่าวสารให้กับประชาชนได้รับทราบอย่างทั่วถึงแล้วประชาชนจะเกิดความรู้ที่สามารถนำไปปรับใช้ในชีวิตประจำวันได้

๓ รูปแบบการบริหารจัดการวิถุชุมชนเพื่อความมั่นคงของรัฐในปัจจุบันประกอบไปด้วยการวางแผนการจัดรายการ การจัดโครงสร้างองค์กรของวิถุชุมชน การบริหารทรัพยากรบุคคล การส่งสาร และการกำกับดูแล การประสานงาน การรายงานและการบริหารงบประมาณ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ **เจริญเนตร แสงดวงแก้ว** ที่ศึกษาเรื่อง การบริหารงานวิถุชุมชน ควนเนียง ตำบลบางเหริยง และวิถุชุมชนชาวทอง ตำบลบางนา จังหวัดสงขลา ซึ่งศึกษาพบว่า วิถุชุมชนควนเนียง มีการบริหารงานที่มาจากคนในชุมชน มีการเปิดโอกาสให้ชุมชนมีส่วนร่วมทั้ง ๓ ระดับคือ การมีส่วนร่วมในฐานะผู้รับสาร/ผู้ใช้สาร การมีส่วนร่วมในฐานะผู้ส่ง/ผู้ผลิต/ผู้ร่วมผลิต และการมีส่วนร่วมในฐานะผู้วางแผนและผู้กำหนดนโยบาย บทบาทหน้าที่ที่ทำมากที่สุด คือ เผยแพร่ข่าวสารที่เป็นประโยชน์ ส่วนประโยชน์ของวิถุชุมชนควนเนียง คือ การประสานสัมพันธ์ข่าวสารในชุมชน ทั้งนี้ เป็นเพราะว่ากระบวนการบริหารจัดการวิถุชุมชนเป็นกระบวนการที่ดำเนินไปเพื่อให้วิถุชุมชนได้บรรลุเป้าหมายในการรับใช้ประชาชน รูปแบบในการจัดการวิถุชุมชนของ **กาญจนา แก้วเทพ** ได้ศึกษาพบว่า การบริหารวิถุชุมชนนั้นควรคำนึงถึงองค์ประกอบที่สำคัญ ๔ ประการ คือ

๑) บริบทของชุมชน เนื่องจากวิทย์ชุมชนนั้นเป็นสื่อที่อยู่ท่ามกลาง “ชุมชน” ซึ่งต้องมีความสัมพันธ์เชื่อมโยงกับสังคมและวิถีชีวิตของชุมชนที่แตกต่างกันไป

๒) การบริหารจัดการวิทย์ชุมชน จะประกอบด้วย ๔ ส่วน ส่วนประกอบแรก คือ โครงสร้างวิทย์ชุมชน ทำหน้าที่เป็น “ดุมล้อ” ที่จะหมุนเอาส่วนประกอบการบริหารอีก ๓ ส่วน คือ การบริหารคน (บุคลากร) การบริหารงาน และการบริหารเงิน/อุปกรณ์ให้เคลื่อนตามไป และ

๓) เป้าหมายของการบริหารจัดการ เนื่องจากการบริหารนั้นเป็นการลงมือกระทำ/ดำเนินการด้วยทรัพยากรที่มีเพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้ ดังนั้นการที่ลักษณะการบริหารจะออกมาในรูปแบบใดก็ย่อมขึ้นอยู่กับว่า การบริหารนั้นเป็นไปเพื่อบรรลุเป้าหมายอะไร การดำเนินงานวิทย์ชุมชน อำเภอบางละมุงเป็นการดำเนินงานของกลุ่มประชาชนเล็กๆ กลุ่มหนึ่งที่มีลักษณะการดำเนินงานแบบไม่หวังผลกำไร โดยกลุ่มประชาชนร่วมดำเนินงานกันเองบนพื้นฐานของความขาดแคลนในเรื่องทุนทรัพย์ และข้อจำกัดในเรื่องอุปกรณ์และบุคลากรที่มีความชำนาญเฉพาะทาง ประกอบกับการถูกจำกัดคลื่นความถี่โดยสภาพวิทย์ จึงทำให้การดำเนินการของวิทย์ยังไม่ก้าวหน้ามากนัก แต่ด้วยความตั้งใจของผู้ร่วมงานที่มีความมุ่งมั่นที่จะให้วิทย์ชุมชนนี้เป็นแหล่งข้อมูลของอำเภอบางละมุง เพื่อให้เกิดการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารในชุมชนให้มากขึ้นสอดคล้องกับหลักของพระราชบัญญัติองค์การจัดคลื่นความถี่และกำกับดูแลกิจการวิทยุกระจายเสียง วิทยุโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคม พ.ศ. ๒๕๕๓ ที่พูดถึงสิทธิและเสรีภาพแก่ประชาชนในการสื่อสาร และยังสอดคล้องกับแนวคิดของ สุรินทร์ แปลงประสพโชค ที่กล่าวว่าหลักการวิทย์ชุมชนเป็นการใช้สื่อวิทยุกระจายเสียงโดยประชาชน ของประชาชน เพื่อประชาชน นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับมติของรัฐมนตรีที่ได้มีมติให้ความเห็นชอบให้กรมประชาสัมพันธ์ในฐานะหน่วยงานที่รับผิดชอบกำกับดูแลและดำเนินการวิทยุกระจายเสียงและวิทยุโทรทัศน์ตามกฎหมาย ดำเนินการคัดเลือกสถานีวิทยุกระจายเสียง จัดทำโครงการวิทยุกระจายเสียงชุมชนหรือวิทย์ชุมชนขึ้น โดยภาครัฐได้มีการจัดสรรเวลาออกอากาศให้แก่ภาคประชาชน เปิดพื้นที่ให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วม โดยกรมประชาสัมพันธ์มีหน้าที่เป็นพี่เลี้ยง และการดำเนินงาน พบว่า มีปัญหาอุปสรรคของการดำเนินงาน คือ ทุนสนับสนุนมีน้อย ทำให้การจัดหาอุปกรณ์ต่างๆ ที่ทันสมัยยังทำไม่ได้ มีปัญหาอุปสรรคของการดำเนินงาน คือ เชี่ยวชาญเฉพาะทางหรือช่างเทคนิคต้องมีการจ้างผู้เชี่ยวชาญภายนอกมาดูแลระบบ ซึ่งบางครั้งเมื่อมีปัญหาในระบบการส่งสัญญาณก็ต้องหยุดชะงักบ้าง แต่ด้วยความมุ่งมั่นของคณะกรรมการชุดเล็กการดำเนินรายการอย่างต่อเนื่อง โดยความร่วมมือของชุมชน ทั้งร่วมในฐานะผู้รับผู้รับข่าวสารในฐานะผู้ส่ง ผู้ผลิต ผู้ร่วมผลิต ร่วมแสดงความคิดเห็น ร่วมวางแผนและกำหนดนโยบายตามผลการวิจัยของ นเรศ ทิพย์ศ นอกจากนั้นการดำเนินการของวิทย์ชุมชนบ้านนา ยังสอดคล้องกับพัฒนาขีดความสามารถของตนเองในการจัดการและควบคุมการใช้และกระจายทรัพยากรที่มีอยู่เพื่อประโยชน์ต่อการดำรงชีพทางเศรษฐกิจและสังคมตามความจำเป็นและสมณ

ศักดิ์ศรีในฐานะสมาชิกของสังคมโดยการมีส่วนร่วม นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับแนวคิดของ **ปรัชญาเวสารัชช** ที่กล่าวว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนนั้นเป็นการเปิดโอกาสให้ประชาชน ชุมชน หรือองค์กรประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วมการดำเนินงานพัฒนาท้องถิ่นและชนบทในขั้นตอนหนึ่งในรูปแบบความสามารถของตนเองการจัดการเกี่ยวกับทรัพยากรและปัจจัยการผลิตที่มีอยู่ในสังคมเพื่อวิทย์ชุมชนบ้านนาเป็นการดำเนินงานที่สอดคล้องกับหลักการของยูเนสโกที่สรุปว่า การใช้สื่อวิทยุชุมชนอำเภอประจันตคามเป็นการดำเนินงานที่สอดคล้องกับหลักการของยูเนสโก ที่สรุปว่า การใช้สื่อวิทยุชุมชนถือเป็นส่วนหนึ่งที่อยู่ในกระบวนการสื่อสารแบบมีส่วนร่วม โดยให้สมาชิกได้เข้าถึงสื่อและการตัดสินใจนั้นประชาชนในชุมชนมีอำนาจตัดสินใจตั้งแต่เริ่มคิดวางแผนไปจนกระทั่งการกำหนดนโยบายการบริหาร และการลงมือผลิตสื่อด้วยตนเอง

๕.๓ ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะต่อการดำเนินงานและการมีส่วนร่วมของวิทยุชุมชนทั้ง ๕ สถานี

พบว่า ข้อเสนอแนะต่อการดำเนินงานและการมีส่วนร่วมคือ อยากจะให้ผู้ฟังรับฟังและประชาชนทุกท่านเข้ามาให้ความสำคัญต่อสาธารณะ มาร่วมมือกันช่วยกันให้เป็นศูนย์กลางในการสื่อของภาคประชาชน เพื่อจะถ่ายทอดข้อมูลข่าวสารเรื่องราวที่ดีๆ ออกสู่คนในชุมชนกัน และอยากให้คณะกรรมการของโทรคมนาคมซึ่งได้จัดตั้งขึ้นตามพระราชบัญญัติการประกอบกิจการวิทยุกระจายเสียงและวิทยุโทรทัศน์รับดำเนินการเพื่อให้เป็นไปตามบทเฉพาะกาลของพระราชบัญญัติที่ว่าเมื่อพระราชบัญญัติมาแล้วก็ให้ตั้งคณะกรรมการเรียบร้อยแล้ว ก็อยากให้ทางคณะกรรมการ กทช. ได้ดำเนินการจัดสรรคลื่นความถี่ให้กับวิทยุชุมชนซึ่งได้ประกอบการเพื่อประโยชน์สาธารณะกันมายาวนานตั้งแต่ปี ๒๕๔๕ จนบัดนี้ยังไม่ได้รับการจัดสรรคลื่นความถี่ตามรัฐธรรมนูญที่บอกว่าให้มีองค์กรอิสระขึ้นมาจัดสรรคลื่นความถี่ให้กับวิทยุชุมชนก็อยากจะฝากไปยังผู้ที่มีหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง

๕.๔ ข้อเสนอแนะในการวิจัยในครั้งต่อไป

ควรมีการดำเนินงานและการมีส่วนร่วมคือ อยากจะให้ผู้ฟังรับฟังและประชาชนทุกท่านเข้ามาให้ความสำคัญต่อสาธารณะ มาร่วมมือกันช่วยกันให้เป็นศูนย์กลางในการสื่อของภาคประชาชน เพื่อจะถ่ายทอดข้อมูลข่าวสารเรื่องราวที่ดีๆ ออกสู่คนในชุมชนกัน และอยากให้คณะกรรมการของโทรคมนาคมซึ่งได้จัดตั้งขึ้นตามพระราชบัญญัติการประกอบกิจการวิทยุกระจายเสียงและวิทยุโทรทัศน์รับดำเนินการเพื่อให้เป็นไปตามบทเฉพาะกาลของพระราชบัญญัติที่ว่าเมื่อพระราชบัญญัติมาแล้วก็ให้ตั้งคณะกรรมการเรียบร้อยแล้ว ก็อยากให้ทางคณะกรรมการ กทช. ได้ดำเนินการจัดสรรคลื่นความถี่ให้กับวิทยุชุมชนซึ่งได้ประกอบการเพื่อประโยชน์สาธารณะกันมายาวนานตั้งแต่ปี ๒๕๔๕

จนบัดนี้ยังไม่ได้รับการจัดสรรคลื่นความถี่ตามรัฐธรรมนูญที่บอกว่าให้มืองค์กรอิสระขึ้นมาจัดสรรคลื่นความถี่ให้กับวิทยุชุมชนก็อยากจะฝากไปยังผู้ที่มีหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง